

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Партрэт адыгрываў важную ролю ў культуры Старажытнага Егіпта і Старажытнага Рыма. А ў мастацтве Старажытнай Грэцыі быў амаль не запатрабаваны. Чаму?
2. Статуя Усяслава Чарадзея, устаноўленая ў Полацку, — сімвал нацыянальнай самасвядомасці беларускага народа. Яна сведчыць пра багатую гісторыю нашай краіны і яе культурныя карані. Такія помнікі адыгрываюць важную ролю ў фарміраванні нацыянальнага гонару. Параўнайце конную статую Марка Аўрэлія са статуяй Усяслава Чарадзея. Што іх аб'ядноўвае?

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ

Падрыхтуйце ілюстраваны аповед на тэму «Рымскія правіцелі ў люстэрку мастацтва». Дапоўніце пададзеную ў параграфі і электронным дадатку галерэю партрэтаў старажытнарымскіх імператараў. Збярыце звесткі пра жыццё і характар двух-трох з іх.

§ 32. СВОЕАСАБЛІВАСЦЬ ТЭХНІК МАНУМЕНТАЛЬНАГА ЖЫВАПІСУ СТАРАЖЫТНАГА РЫМА

Манументальны жывапіс у Старажытным Рыме быў вельмі запатрабаваны — ён з'яўляўся галоўным сродкам упрыгожвання інтэр'ера. Сцены храмаў, грамадскіх збудаванняў, багатых жылых дамоў звычайна размалёўвалі фрэскамі або ўпрыгожвалі мазаікай.

Аблічча чалавека. Нароўні са скульптурнымі партрэтамі ў Старажытным Рыме былі распаўсюджаны і жывапісныя. Праўда, захаваліся яны горш. *Партрэт Луцыя Септымія Севера з сям'ёй* — адзіная жывапісная выява рымскага імператара, якая дайшла да нас. На ім Луцый Септымій Север прадстаўлены разам з жонкай і сынамі — Каракалам і Гетам. Партрэт афіцыйны і ўрачысты. Усе апрануты ў дарагое адзенне, а сам імператар і яго старэйшы сын Каракала

Партрэт Луцыя Септымія Севера з сям'ёй (II ст.)

ўвянчаны залатымі лаўровымі вянкамі. Луцый Септымій Север спадзяваўся, што пасля яго смерці браты будуць правіць разам. Аднак не прайшло і года пасля смерці бацькі, як Каракала забіў Гету, загадаўшы знішчыць усе выявы і тэксты, у якіх згадвалася яго імя. Расправе падвергнуўся і сямейны партрэт: твар Геты на ім, на жаль, бязлітна выскрабены.

Разгледзьце ўважліва партрэт Луцыя Септымія Севера з сям'ёй. На малюнку добра заўважнае месца, на якім быў твар Геты. Як ён мог выглядаць? Прыдумайце яго слоўны партрэт.

Сакрэты з-пад попелу. У выніку вывяржэння вулкана Везувія пад патокамі лавы і попелам загінулі цэлыя гарады — Пампéі, Геркуланум і Стáбіі. Але менавіта гэта падзея дазволіла захаваць для нашчадкаў мастацкія каштоўнасці далёкага мінулага. Зніклыя пад пластом лавы і попелу, старажытнарымскія гарады захаваліся да нашага часу ў амаль нескранутым выглядзе. Археалагічныя раскопкі, якія ідуць на іх тэрыторыі ўжо больш за дзвесце гадоў, адкрылі мноства твораў мастацтва, у тым ліку і жывапісных.

Галоўным скарбам *вілы Містэрыі*, пабудаванай у Пампеях, лічацца фрэскі, што цудам захаваліся пасля вывяржэння Везувія. Яны ўражваюць незвычайна гарачым каларытам. Фон насычанага

Фрэскі вілы Містэрыі (II ст.)

чырвонага колеру дапамагае вылучыць фігуры людзей, намалюваныя больш празрыстымі фарбамі. Мы можам бачыць каля 25 персанажаў, якія паказаны ў час розных рытуальных дзеянняў, прысвечаных культу Дыянiса.

Роспіс залы завяршаецца выявай прыбiрання нявесты i партрэтам, як мяркуюць, гаспадыні дома. Сённа значэнне некаторых сцэн расшыфравана, але многія засталіся для навукоўцаў загадкай. Частка сюжэтаў адбываецца ў зямным свеце, а частка — у містычным.

Ахарактарызуйце каларыт кампазіцыі фрэсак вiлы Містэрыі. Выкажыце здагадку, для чаго гаспадарам дома служыла гэтак пышна ўпрыгожанае памяшканне.

Карціны, выкананыя без пэндзля. Мазаікі ў Рыме мы можам убачыць i ў прыватных дамах, i ў грамадскіх пабудовах. Гэты від манументальна-дэкаратыўнага жывапісу надзвычай устойлівы да вільгаці i таму часта выкарыстоўваўся ў аздабленні тэрмаў. Мазаікай аздаблялі не толькі сцены, але i падлогі. Хоць адна мазаіка мелася ў кожным старажытнарымскім заможным доме. Яна выконвалася з розных матэрыялаў: *смальты* (каляровага непразрыстага

Бiтва Аляксандра Македонскага з Дарыем.
Мазаіка з дома Фаўна ў Пампеях (II ст. да н. э.)

шкла) або камянёў. Асаблівасцю рымскай мазаікі было тое, што яе модулі (кубікі смальты або каменю) укладваліся ў напрамку ліній, якія падкрэслівалі аб'ём адлюстраваных аб'ектаў.

У *доме Фаўна*, адным з самых багатых дамоў Пампей, была знойдзена падлогавая мазаіка памерам прыкладна тры на шэсць метраў. На ёй адлюстравана бітва паміж войскамі Аляксандра Македонскага і персідскага цара Дарыя. Яна скончылася паразай персаў. І гэта разумее глядач, які бачыць на мазаіцы пераломны момант бітвы.

Не звяртаючы ўвагі на воінаў, што падаюць, Аляксандр на верным кані Буцэфале рвецца да Дарыя. Здаецца, што ён б'е саперніка і дзідай, і гарачым позіркам. Пад такім напорам войска Дарыя, ахопленая замяшаннем, разбягаецца ў розныя бакі. Па-майстэрску распрацаваная кампазіцыя выдатна аднаўляе эмацыянальны напал бітвы і прадказвае яе зыход.

Навукоўцы мяркуюць, што мазаіка з дома Фаўна выканана па карціне грэчаскага мастака Філбксена. Падумаіце, якое значэнне для сусветнай культуры мае работа рымскіх мазаістаў. Чаму сучасныя майстры зрабілі яе дакладную копію (арыгінал захоўваецца ў Неапалі)?

Незвычайныя функцыі мазаікі. Цікава, што адной з функцый рымскай мазаікі была ахоўная: лічылася, што такая выява можа засцерагаць ад «благага вока», злодзеяў, зайздроснікаў і іншых непрыемнасцей.

Сустракаюцца ў старажытнарымскім жывапісе і побытавыя сцэны, і ўзоры *аніمالістычнага жанру*. Цікавыя мазаікі з вілы імператара Адрыяна ў Тывалі. Яны мелі самыя розныя сюжэты. Галубы, якія п'юць з «крыніцы жыцця», мелі сімвалічнае значэнне і былі звязаны з хрысціянскай верай. А мыш, якая імкнецца да грэцкага арэха, уяўляла сабой займальны эпізод, прыкмечаны дапытлівым мастаком. Звярніце ўвагу, што мастак адлюстраванай нават лёгкія цені ад грызуна і арэха.

Мазаікі з вілы Адрыяна ў Тывалі (1-я палова II ст.)

Якія эмоцыі вы адчуваеце, разглядаючы мазаікі старажытных майстроў (электронны дадатак)? Як яны раскрываюць прыгажосць побыту жыхароў Рыма?

Мастакі Старажытнага Рыма дасягнулі вялікіх поспехаў у авалоданні ўсімі мастацкімі сродкамі жывапісу. Тэхнічная дасканаласць, разнастайнасць і хараство каларыту, тонка прыкмечаныя моманты рэчаіснасці і адначасова складанасць міфалагічных сюжэтаў адрозніваюць старажытнарымскі жывапіс.

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Пeralчыце асноўныя сюжэты і тэмы, якія былі распаўсюджаны ў жывапісе Старажытнага Рыма. Як яны характарызуюць разуменне прыгажосці рымлянамі? Звярніцеся да электроннага дадатку.
2. Ахарактарызуйце своеасаблівасць тэхнік жывапісу ў Старажытным Рыме. Якое значэнне яны маюць у сучаснай культуры?

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ

Падбярыце шэраг твораў старажытнарымскіх жывапісцаў, якія можна аднесці да вызначанага жанру сучаснага жывапісу: нацюрморту, анімалістычнага жанру, партрэта і г. д. Раскажыце аднакласнікам пра тэхніку іх стварэння, месцазнаходжанне, гісторыю здабыцця. Патлумачце, чаму вы выбралі для прыкладу менавіта гэтыя творы.

